

А. Ю. Репчонок

аспірант

Харківського національного університету внутрішніх справ,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3406-0151>

ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

У статті розглянуто визначення та зміст поняття «злочини у сфері економіки», надано авторське бачення кола злочинів, що входять до цього поняття з огляду на сучасні теоретичні положення із цієї проблематики у науці кримінології та положення Особливої частини Кримінального кодексу України. У роботі також розкрито питання ознак злочинів у сфері економіки та співвідношення цього поняття із близькою категорією «економічні злочини». Наголошено про наявність кореляційних зв'язків між змістом поняття «злочини у сфері економіки» та процесу доказування по тим злочинам, що охоплюються цим поняттям. Визначено, що поняття злочинів у сфері економіки є вельми об'ємним. Злочини, що входять до цього поняття є різноманітними за своїм кримінально-правовим складом: відрізняються як за об'єктивними, так і за суб'єктивними ознаками, хоча, і знаходяться у діалектичному взаємозв'язку. Вказана особливість цієї системи прямо впливає на подальше дослідження порядку доказування при їх розслідуванні, яке вимагає пошуку спільних закономірностей у джерелах доказів, засобах доказування, порядку збирання, дослідження та оцінки доказів під час кримінального провадження по цих категоріях злочинів.

За результатами проведеного дослідження запропоновано авторську класифікацію злочинів у сфері економіки, спираючись на раніше зазначені висновки та положення Особливої частини КК України. Зазначені кримінальні правопорушення здебільшого передбачені наступними розділами Особливої частини КК України: 1) кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина (Розділ V КК України); 2) кримінальні правопорушення проти власності (Розділ VI КК України); 3) кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності (Розділ VII КК України); 4) кримінальні правопорушення проти довілля (Розділ VIII КК України); 5) кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва (Розділ X КК України); 6) кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення (Розділ XIII КК України); 7) кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації (Розділ XIV КК України); 8) кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку (Розділ XVI КК України); 9) кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (Розділ XVII КК України).

Ключові слова: злочини у сфері економіки, економічні злочини, поняття, ознаки, співвідношення, доказування.

Постановка проблеми. Дослідження процесуальних аспектів доказування під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері економіки вимагає попереднього встановлення кола цих протиправних діянь, їх розуміння на сучасному етапі розвитку юридичної науки. Із цього приводу слід згадати тезу А.П. Закалюка про те, що «Визначення будь якого поняття потребує, насамперед, окреслення кола тих явищ, процесів, відносин,

видів діяльності, які мають бути ним відображені» [1, с. 97].

Стан дослідження. Проблеми розслідування злочинів у сфері економіки та їх профілактики, розробки криміналістичних методик розслідування висвітлювались у працях таких вчених як Л.В. Бертовський, А.Ф. Волобуєв, Л.Д. Гаухман, В.А. Журавель, С.Ю. Журавльов, М.С. Казаренко, Р.В. Комісарчук, В.В. Лисенко, А.Ф. Лубін, Г.А. Матусовський,

В.А. Образцов, В.В. Тищенко, Н.П. Яблоков, П.С. Яні та інших.

Науковим і прикладним проблемам злочинності у сфері економіки у юридичній науці присвячені праці А.М. Бойко, І.М. Даньшина, В.В. Коваленко, М.Й. Коржанського, О.Г. Кальмана, Г.А. Матусовського та ін. Однак, і сьогодні залишається дискусія щодо змісту цього поняття та його співвідношення із іншими, близькими за змістом категоріями. Крім того, на сьогодні відсутні роботи щодо дослідження впливу змісту цього поняття на процес доказування обставин злочинів, що входять до його складу.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є висвітлення сучасних наукових підходів до розуміння поняття «злочини у сфері економіки», його співвідношення із поняттям «економічні злочини», визначення його змісту, ознак та кола злочинів, передбачених КК України, що входять до цього поняття.

Наукова новизна дослідження. За результатами проведеного дослідження висловлено авторську позицію щодо поняття «злочини у сфері економіки», його співвідношення із поняттям «економічні злочини». Визначено коло злочинів, що передбачені КК України та входять до змісту поняття «злочини у сфері економіки». Наголошено на існування кореляційних зв'язків між ними, що є основою для подальших досліджень спільних властивостей доказування по цим видам злочинів.

Виклад основного матеріалу. Поняття злочинів у сфері економіки у юридичній науці має кримінологічне коріння. Саме ця наука надає визначення цього поняття, його ознак, та саме в рамках кримінологічної науки точаться дискусії з приводу співвідношення поняття «злочини у сфері економіки» із близькими поняттями «економічні злочини», «злочини економічної спрямованості», «злочини у сфері господарської діяльності», «тіньова економіка». Зокрема, щодо цієї проблематики вітчизняний вчений-кримінолог А. Г. Кальман зазначає: «...склалася ситуація коли поняття «економічна злочинність», «злочини у сфері економіки», «злочини у сфері господарської діяльності», «тіньова економіка», «злочини економічної спрямованості» та інші часто використовуються як тотожні» [2, с. 19-26].

У фаховій літературі наголошується, що визначення зазначеного поняття ускладняється через вплив певних факторів. По-перше, досить важко окреслити чіткі кримінально-правові межі цього різновиду злочинності. Кримі-

нальний кодекс України (далі – КК України) не містить в собі визначення поняття економічного злочину і навіть відповідного розділу. Злочини цієї групи мають істотну різницю в кримінально-правовій характеристиці. Відповідальність за економічні злочини, які вчиняються у процесі здійснення економічної діяльності, передбачена різними розділами КК України. По-друге, у науковій літературі немає єдності поглядів щодо сутності злочинності у сфері економіки й її системи, до того ж використовується різна термінологія. Потрібно зазначити, що немає чіткого визначення цього поняття і у документах ООН, і в міжнародних угодах. Існують і національні відмінності у розумінні злочинності у сфері економіки, хоча вона виходить за рамки національних кордонів і має міжнаціональний характер. По-третє, кримінологічний аналіз показує, що ці злочини мають високий ступінь системності, взаємозв'язку і взаємообумовленості: економічні злочини тягнуть за собою цілий ряд інших злочинів як корисливого, так і насильницького характеру, а також службових злочинів. У кримінологічному аспекті злочинність у сфері економіки тісно пов'язана з організованою злочинністю і традиційною загально кримінальною [3, с. 87].

Відсутність однаковості у визначенні поняття кримінальних правопорушень у сфері економіки, як вірно зазначає І.М. Базярук, «дезорієнтує правоохоронну практику, ускладнює ведення статистичного обліку, робить неможливим правильне порівняння статистичних даних. На основі суперечливих визначень цього поняття неможливо достатньо чітко визначити зміст і напрямки попередження злочинності у сфері економіки. Велику роль у цьому відіграє і невизначеність даного поняття на законодавчому рівні, адже у КК України взагалі не використовується таке поняття як «економічна злочинність» [4, с. 5]. Слід додати, що не використовується у чинному кримінальному законодавстві і поняття «злочини у сфері економіки».

У фаховій літературі під час дослідження поняття кримінальних правопорушень у сфері економіки часто згадують ім'я Е. Сатерленда, якого вважають засновником і теорії кримінальних правопорушень у сфері економіки. Зокрема, згаданий науковець у 1939 р. ввів поняття «білокомірцевої» злочинності, під яким на той час розумілась незаконна діяльність менеджерів корпорацій. До найважливіших ознаками «білокомірцевої» злочинності вчений відносив обман та зловживання довірою. Зго-

дом, його послідовниками було сформульовано визначення цього виду злочинності «як анти-суспільної, спрямованої на збагачення осіб, які займають соціально престижне місце в суспільстві та в рамках своєї професійної діяльності діють таким чином, що при одночасному посиленні законослухняної поведінки решти осіб вони зловживають суспільною довірою, якою користується їхня група» [4, с. 2].

Найчастіше у літературі зустрічається термін «економічна злочинність». Забігаючи наперед, слід зазначити, що аналіз фахової літератури із цієї проблематики вказує на наявність трьох підходів до визначення цього поняття, коли цей термін вживається в трьох значеннях: у широкому, середньому і вузькому. При цьому, слід констатувати, що найбільша кількість авторів дотримується широкого визначення цього поняття.

Розглянемо існуючі підходи більш детально. У широкому значенні під економічною злочинністю розуміють усі види злочинів, які зазіхають на економіку, права, свободи, потреби учасників економічних відносин і порушують нормальне функціонування економічного механізму, спричиняють різним соціальним цінностям і благам шкоду. Однак, на думку деяких дослідників, застосування широкого підходу до визначення поняття і структури злочинності у сфері економіки не дає можливості встановити її реальні обсяги, об'єктивні економічні і правові параметри, розробити ефективну модель превентивного впливу [4, с. 5].

У середньому значенні до злочинності у сфері економіки відносять злочини проти власності, господарські та корисливі службові злочини. У вузькому – злочини проти власності і господарські злочини [4, с. 5].

Надзвичайно широке визначення цього поняття дає і В. М. Попович. Згідно з його позицією: «Економічна злочинність – це сукупність економічних злочинів, вчинених у сфері цивільного обігу речей, прав, дій за певний період часу з протиправним використанням легітимних технологічно-облікових операцій, фінансово-господарських і цивільно-правових інструментів, організаційно-регулятивних та контрольно-управлінських прав і повноважень. Отже, економічні злочини – це діяння (дії чи бездіяльність), вчинені з завуальованим протиправним використанням легітимних технологічно-облікових операцій, фінансово-правових інструментів, організаційно-регулятивних та контрольно-управлінських прав і повнова-

жень, які з корисливих чи інших протиправних мотивів (підрив репутації, розголошення комерційної таємниці тощо) посягають на відносини, що охороняються кримінальним законом, пов'язані з фінансово-господарськими, господарсько-регулятивними, технологічно-обліковими і цивільно-правовими операціями щодо цивільного обороту коштів, речей, прав, дій». [5, с. 402].

Вчиняються вони тільки навмисно, мають завжди корисливий характер, спрямовані на отримання матеріальної вигоди в її різноманітних формах. Об'єктом цих злочинів є економічні відносини власності усіх форм господарювання. Предметом посягання – майно різних видів.

Сфера вчинення злочинів – економічна діяльність у державному і приватному секторах економіки шляхом ненасильницьких дій або дій деструктивного характеру, вчинених для задоволення матеріального інтересу (ухилення від сплати податків, отримання високих прибутків, примушення підприємців до давання хабара).

Основні риси злочинів у сфері економіки полягають у тому, що:

- 1) вони вчиняються у сфері легальної і нелегальної економічної діяльності;
- 2) суб'єктами цих злочинів можуть бути як підприємці, так і інші особи, які сприяють виконанню господарської діяльності;
- 3) вони завдають економічної, політичної, моральної шкоди суспільству і державі;
- 4) спрямовані на одержання економічної вигоди;
- 5) вчиняються тільки навмисно;
- 6) можуть здійснюватися різноманітними засобами, передбаченими чинним законодавством [5, с. 276].

У зв'язку з піднятим питанням І. М. Даньшин звернув увагу на те, що при вирішенні питання про віднесення конкретного злочину до кола економічних потрібно враховувати основний критерій – спрямованість діяння проти економічної системи суспільства (об'єкт) і його наслідки (заподіяння істотної матеріальної шкоди об'єкту) [6, с. 143]. До економічної злочинності в її кримінологічному розумінні професор І. М. Даньшин відносить: умисні корисливі злочини проти економічних відносин власності; умисні корисливі господарсько-економічні злочини; злочини посадових осіб, пов'язані із заподіянням істотної шкоди економічній діяльності; злочини, які вчиняються злочинними організованими групами та злочинними організаціями і завдають шкоду економічним відноси-

нам власності, а також комерційній, фінансовій, банківській та іншій господарсько-економічній діяльності [7, с. 71].

О. М. Литвак ототожнює економічну і посадову злочинність і відносить до економічної злочинності лише корисливі злочини, які вчиняються посадовими особами. Визначаючи поняття «економічна злочинність», він пише: «Економічна злочинність – це сукупність умисних корисливих злочинів, які вчиняються посадовими особами, іншими працівниками підприємств та установ, незалежно від форм власності, шляхом використання службового становища і місця роботи, а також так званих злочинних промислів, здійснення яких не пов'язане з використанням службового становища». Вчений зазначає, що, наприклад, такі склади злочинів як крадіжки, грабежі, розбійні напади і вимагання «можна розглядати як економічні, якщо вони мають на меті усунути або послабити конкурента» [8, с. 26].

Є. Л. Стрільцов вважає, що «Економічна злочинність – це передбачені кримінальним законом діяння, спрямовані на порушення відносин власності (майнові відносини) і існуючого порядку здійснення господарської діяльності». Він також вважає, що до економічних злочинів, виходячи з положень чинного кримінального законодавства, можна віднести злочини проти власності та господарські злочини. Усі інші злочинні діяння, що здійснюються у сфері економіки, не є економічними за своєю суттю. Якщо вони і порушують хід економічних процесів, то роблять це не прямо, а опосередковано [9, с. 76].

О. І. Перепелиця підтримує таку точку зору і звертає увагу на те, що при побудові системи різних груп злочинів треба використовувати суттєві і специфічні для їх класифікації ознаки. При класифікації великих груп злочинів необхідно враховувати родовий, видовий і безпосередній об'єкти. Цей підхід підвищує наукову і практичну значущість системи [10, с.5].

Протилежну позицію до співвідношення понять «економічні злочини» та «злочини у сфері економіки» займає О.І. Плужник та яка, на нашу думку, заслуговує на увагу. Вчений зазначає, що у розрізі доцільності та можливості виокремлення додаткового розділу в Особливій частині Кримінального кодексу України набуває актуальності класифікація злочинів на «економічні злочини» і «злочини, що вчиняються у сфері економіки». Такий поділ злочинів, на думку, автора, є доцільним із різних причин:

у зв'язку з пошуком особливостей тактик, методик і технічних засобів виявлення, розкриття та розслідування таких злочинів, у зв'язку із потенційною можливістю їх упорядкування у розділах Особливої частини КК України (виділення окремих розділів) і у зв'язку із задоволенням потреб правозастосовної практики. Як приклад злочину у сфері економіки вчений наводить убивство на замовлення, яке вчиняється з економічних мотивів в сфері економіки. Таке вбивство економічним злочином не можна назвати. Однак, у замовника вбивства і виконавця може бути економічна мотивація вчинення цього злочину. Серед мотивів замовника такого вбивства може виступати бажання усунути конкурента або заволодіти майном партнера тощо. Отже, О.І. Плужник зазначає, що такого роду злочини мотивовані економічними інтересами. Поряд із посяганням на життя людини, цей злочин посягає й на економічні відносини, оскільки у головну мету ставиться порушення умов вільної конкуренції або незаконне заволодіння власністю, яка є результатом економічної діяльності. Врешті решт, науковець приходиться до логічного висновку, назвати такого роду вбивство економічним злочином, незважаючи на економічну мотивацію його вчинення, не можна. Проте, його можна віднести до категорії злочинів у сфері економіки [11, с. 9-10].

У такому разі слід визнати слушною класифікацію злочинів у сфері економіки, запропоновану А. П. Закалюком в залежності від складових елементів економічного процесу, проти яких спрямовуються злочини у сфері економіки, злочини проти: власності, фінансів, людських ресурсів, речових ресурсів, економічних відносин, управління економікою, результатів економічної діяльності [1, с. 97-116].

Отже, на думку О.І. Плужника, економічні злочини слід розглядати як складову частину, певну групу поняття «злочини у сфері економіки». Із кримінально-правової точки зору, суспільні відносини, які утворюють економічний процес слід визнати родовим об'єктом посягання злочинів у сфері економіки, яке може відбуватись як із зовні, тобто не учасниками безпосередньо економічної діяльності, так і власне учасниками (суб'єктами) економічної діяльності із виробництва, обліку, розподілу і споживання товарів чи послуг. Як зазначає автор: «Злочинне посягання на встановленні відносини у сфері економіки може бути вчиненим як у формі крадіжки, вимагання, розбійного нападу, вбивства, рейдерства, неправомірного втручання чиновників,

так у формі привласнення фінансово-матеріальних цінностей матеріально-відповідальними чи службовими особами суб'єктів підприємництва та у формі інших злочинів проти власності, податкових злочинів чи інших господарських злочинів». Отже, на думку науковця відмінність між поняттями «економічні злочини» та «злочини у сфері економіки» проявляється у: 1) вужчому об'єкті посягання; 2) суб'єкті вчинення злочину; 3) способах вчинення та інших ознаках об'єктивної сторони; 4) економічні злочини завжди вчиняються під виглядом легітимних фінансово-господарських операцій та в процесі економічної діяльності [11, с. 9-10].

Найбільш повне визначення поняття «злочини у сфері економіки», на нашу думку, надав І.М. Даньшин, хоча, оперуючи при цьому терміном «економічна злочинність». Отже, він зазначив, що «Економічна злочинність - це як складна інтеграційна система, що складається: 1) з умисних корисливих злочинів проти економічних відносин власності, 2) умисних корисливих господарських злочинів, 3) злочинів посадових осіб, котрі завдають істотної шкоди у сфері економічної діяльності, 4) злочинів, що вчиняються організованими групами і злочинними співтовариствами і завдають шкоду економічним відносинам власності, а також комерційній, фінансовій, банківській та іншій господарсько-економічній діяльності» [12, с. 38].

Слід відзначити, що у цій класифікації перші три види злочинів відповідають поняттю «економічні злочини», а остання - 4 група, разом із попередніми додатково утворює поняття «злочини у сфері економіки», адже такі групи можуть вчиняти не тільки власне економічні, а й загально кримінальні корисливі-насильницькі злочини (розбої, грабежі та ін.), що посягають на відносини у сфері економіки.

Звісно, ці злочини значно відрізняються у кримінально-правовій їх характеристиці, але з точки зору вирішення питань кримінологічної та криміналістичної профілактики у них багато спільного в механізмі злочинної поведінки, причинах, особливостях суб'єктів злочинів, спрямованості на порушення нормативних актів, що регулюють умови економічної діяльності [13, с. 133].

Щодо класифікації злочинів у сфері економіки, то В.М. Попович вважає, що найпоширенішими є такі види економічних злочинів:

- розготівкування грошових коштів;
- злочини у кредитно-фінансовій сфері;
- фіктивне підприємництво;

- ухилення від сплати податків;
- злочини у сфері страхування;
- службові злочини. [6, 276]

В.В. Франчук пропонує її здійснювати на основі видового об'єкта посягання та виділяє наступні їх різновиди:

- 1) злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина;
- 2) злочини проти власності;
- 3) злочини у сфері господарської діяльності;
- 4) злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення;
- 5) злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку;
- 6) злочини у сфері службової діяльності;
- 7) злочини проти правосуддя;
- 8) злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) [14, с. 252-253].

В цілому, підхід, запропонований В.В. Франчуком заслуговує на увагу. Проте слід відзначити, що цей перелік не є повним з огляду на зміст досліджуваного поняття, що був визначений нами раніше. А деякі групи злочинів є зайвими у цьому переліку (наприклад, суперечним є включення злочинів проти правосуддя або військових злочинів). Із цього кола випадають, наприклад, злочини проти довкілля (Розділ VIII КК України): забруднення або псування земель (ст. 239 КК України), порушення правил охорони або використання надр, незаконне видобування корисних копалин (стаття 240 КК України) тощо, які у широкому розумінні завдають шкоди й економічним відносинам. Можна привести й приклад із групи злочинів у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації (Розділ XIV КК України). Зокрема, розголошення відомостей, що становлять державну таємницю у сфері економіки також завдає шкоду останній (ст. 328 КК України).

Отже, спробуємо більш детально окреслити коло злочинів у сфері економіки, спираючись на раніше зазначені висновки та положення Особливої частини КК України. Зазначені кримінальні правопорушення, на нашу думку, здебільшого передбачені наступними розділами Особливої частини КК України:

- 1) кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина (Розділ V КК України);

2) кримінальні правопорушення проти власності (Розділ VI КК України);

2) кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності (Розділ VII КК України);

3) кримінальні правопорушення проти довкілля (Розділ VIII КК України);

4) кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва (Розділ X КК України);

4) кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення (Розділ XIII КК України);

5) кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації (Розділ XIV КК України);

6) кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку (Розділ XVI КК України);

7) кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (Розділ XVII КК України).

Висновки. Отже, поняття злочинів у сфері економіки є вельми об'ємним та включає у себе поняття економічних злочинів. Злочинні діяння, що входять до цього поняття є різноманітними за своїм кримінально правовим складом: відрізняються як за об'єктивними, так і за суб'єктивними ознаками. Хоча, і знаходяться у діалектичному взаємозв'язку. Вказана особливість цієї системи прямо впливає на подальше дослідження порядку доказування при їх розслідуванні. Подальше дослідження у цьому напрямку вимагає пошуку спільних закономірностей у джерелах доказів, засобах доказування, порядку збирання, дослідження та оцінки доказів під час кримінального провадження по цим категоріям злочинів.

Список використаних джерел:

1. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології. Київ, Ін Юре. 2007. Т. 2. 706 с.
2. Кальман А.Г., Христич І.О. та ін. Злочинність у сфері економіки: проблеми прогнозування, планування та координації заходів протидії. Акад. прав. наук України, Ін-т вивчення про-

блем злочинності. Харків: Новасофт, 2005. 256 с.

3. Гуцалова К. Поняття та ознаки економічної злочинності: огляд літератури та проблемні питання. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 10. С. 87–89.
4. М. Базярук. Економічна злочинність та її ознаки. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. № 2. 2008. С. 1 – 7.
5. Попович В.М. Тіньова економіка як предмет економічної кримінології / В. М. Попович. Київ: Правові джерела, 2013. 448 с.
6. Даньшин І.Н. Преступність в сфері економіки: некоторые уголовно-правовые и криминологические вопросы. *Актуальные проблемы формирования правового государства*. Харьков, 2013. С. 237.
7. Даньшин І.М. До питання про кримінологічне поняття економічної злочинності. *Проблеми боротьби зі злочинністю в сфері економічної діяльності: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 15–16 грудня 2013 р.* Харків, 2013. С. 71.
8. Литвак О.М. Державний контроль за злочинністю (кримінологічний аспект): автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2012. 39 с.
9. Стрільцов Є.Л. Економічні злочини: внутрішні державні та міжнародні аспекти. *Економічні злочини: попередження і боротьба з ними: міжвідомчий науковий збірник*. Київ, 2011. Т. 25. 283 с.
10. Перепелица А.И. Уголовная ответственность за хозяйственные преступления в сфере предпринимательской деятельности. Харьков: Рубикон, 2011. 136 с.
11. Плужнік О.І. Проблеми кримінально-правового врегулювання економічних злочинів та злочинів у сфері економіки. Конспект лекцій. Одеський державний університет внутрішніх справ. 2017. 35 с.
12. Даньшин І.М. Щодо питання про кримінологічне поняття економічної злочинності. *Проблеми боротьби зі злочинністю у сфері економічної діяльності*. Харків, 1999. С. 36–40
13. Кальман О.Г. Економічна злочинність і суміжні з нею поняття. *Проблеми законності: респ. міжвід. наук. зб.* Вип. 55. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2008. С. 133–142. С. 133.
14. Франчук В.В. Поняття злочинів у сфері економіки та їх класифікація. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. № 1 (2). 2011. С. 244–254.

Repchonok A. Yu. Concept, signs and classification of crimes in the sphere of economy

The article examines the definition and content of the concept of "crimes in the economic sphere", provides the author's vision of the range of crimes included in this concept in view of modern theoretical provisions on this issue in the science of criminology and the provisions of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine. The paper also discusses the issue of signs of crimes in the field

of economy and the relationship of this concept with the close category of “economic crimes”. It is emphasized that there are correlations between the meaning of the concept of “crimes in the sphere of economy” and the process of proving the crimes covered by this concept. It was determined that the concept of crimes in the sphere of economy is very voluminous. The crimes included in this concept are diverse in terms of their criminal-legal structure: they differ both in terms of objective and subjective characteristics, although they are in a dialectical relationship. The specified feature of this system directly affects the further study of the order of proof during their investigation, which requires the search for common patterns in the sources of evidence, means of proof, the order of collection, research and evaluation of evidence during criminal proceedings for these categories of crimes.

Based on the results of the research, the author’s classification of crimes in the economic sphere is proposed, based on the previously mentioned conclusions and provisions of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine. The specified criminal offenses are mostly provided for in the following sections of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine: 1) criminal offenses against electoral, labor and other personal rights and freedoms of a person and citizen (Chapter V of the Criminal Code of Ukraine); 2) criminal offenses against property (Chapter VI of the Criminal Code of Ukraine); 3) criminal offenses in the field of economic activity (Chapter VII of the Criminal Code of Ukraine); 4) criminal offenses against the environment (Chapter VIII of the Criminal Code of Ukraine); 5) criminal offenses against production safety (Chapter X of the Criminal Code of Ukraine); 6) criminal offenses in the sphere of circulation of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues or precursors and other criminal offenses against public health (Chapter XIII of the Criminal Code of Ukraine); 7) criminal offenses in the sphere of protection of state secrets, inviolability of state borders, provision of conscription and mobilization (Chapter XIV of the Criminal Code of Ukraine); 8) criminal offenses in the field of use of electronic computing machines (computers), systems and computer networks and telecommunication networks (Chapter XVI of the Criminal Code of Ukraine); 9) criminal offenses in the field of official activity and professional activity related to the provision of public services (Chapter XVII of the Criminal Code of Ukraine).

Key words: *crimes in the field of economy, economic crimes, concepts, signs, correlation, proof.*